

Els drets culturals com a eina per transformar la igualtat de gènere

Publicat per [Interacció](#) [1] el 07/10/2022 - 10:41 | Última modificació: 04/08/2026 - 08:37

La reflexió sobre els drets culturals i la reflexió feminista han evolucionat sovint en paral·lel, malgrat compartir un mateix objectiu: fer efectius els drets de totes les persones a participar en la vida cultural. En aquesta nota d'anàlisi, Cécile Bonthonneau proposa posar en diàleg aquests dos camps i sosté que els drets culturals ofereixen un marc especialment útil per comprendre les desigualtats de gènere més enllà de les estadístiques. El seu interès no se centra a descriure les desigualtats entre dones i homes en el sector cultural, sinó a analitzar els mecanismes que impedeixen que la participació cultural sigui realment lliure, plena i efectiva.

L'autora parteix de la constatació que tant el desenvolupament dels drets culturals després de la Declaració de Friburg com els estudis sobre desigualtat de gènere en la cultura han renovat profundament el debat cultural francès. Malgrat això, els dos corrents han dialogat poc entre si. La seva proposta consisteix precisament a mostrar que els drets culturals poden aportar una lectura més profunda de les desigualtats perquè desplacen l'atenció dels resultats visibles cap a les condicions que fan possible o impedeixen la participació cultural.

Una de les aportacions centrals del text és la crítica a la idea de neutralitat. Bonthonneau recupera la proposta de Patrice Meyer-Bisch de "desconstruir les neutralitats" per mostrar que conceptes aparentment objectius, com el talent, l'excel·lència o la universalitat artística, sovint amaguen representacions culturals que afavoreixen determinades trajectòries i en dificulten unes altres. La manca de dones als espais de decisió o de reconeixement no seria conseqüència d'una menor qualitat artística, sinó del funcionament acumulatiu de mecanismes socials que condicionen les oportunitats, el temps disponible, els recursos i el reconeixement professional. En aquest sentit, la igualtat exigeix revisar els criteris amb què s'identifica el mèrit i no únicament corregir-ne els resultats.

L'argument es desplaça després cap al dret de participar en la vida cultural. L'autora defensa que aquest dret no pot interpretar-se únicament com l'absència de prohibicions formals. Cal preguntar-se si les condicions materials, socials i simbòliques permeten realment aquesta participació. Les dades sobre la presència de les dones en la creació, la programació o els llocs de responsabilitat mostren que la igualtat jurídica no garanteix la igualtat efectiva. Per això els drets culturals introdueixen una exigència addicional: identificar i eliminar els obstacles que limiten la participació legítima de determinats col·lectius.

Aquesta perspectiva permet reinterpretar també les violències masclistes. El text sosté que les agressions, l'assetjament o la invisibilització dels relats femenins no constitueixen només un problema laboral o penal, sinó una vulneració dels drets culturals. Les violències impedeixen produir relats, compartir experiències i obtenir reconeixement públic, de manera que empobreixen tant les trajectòries individuals com el patrimoni cultural col·lectiu. La cultura deixa així de ser un espai neutral i apareix com un àmbit on es disputen les condicions mateixes del dret a expressar-se i ser escoltada.

Una altra idea rellevant és el paper de les referències culturals en els processos d'emancipació. L'accés a obres, autores, experiències i sabers produïts per les dones no es presenta només com una qüestió de representació estadística. Segons Bonthonneau, aquestes referències permeten interpretar l'experiència pròpia, construir coneixement situat i ampliar la capacitat d'acció de les persones. La participació cultural és, per tant, una font de producció de coneixement col·lectiu i no simplement un consum de béns culturals. El document incorpora exemples provinents dels nous mitjans digitals, com pòdcasts o canals impulsats per dones, que han esdevingut espais alternatius de construcció cultural i de circulació de nous relats.

El document conclou que la principal aportació dels drets culturals és traslladar el debat des de la igualtat formal cap a l'efectivitat dels drets. No n'hi ha prou amb proclamar principis d'igualtat; cal observar com funcionen els projectes culturals, qui participa en les decisions, qui pot contribuir als processos creatius i quines experiències continuen absents. L'observació compartida, inspirada en les metodologies desenvolupades per Culture 21, es presenta com una eina per revisar pràctiques institucionals i generar aprenentatges col·lectius orientats a transformar-les.

Un cop llegit, el text destaca per la seva gran capacitat interpretativa, ja que amplia la comprensió dels drets culturals. No els redueix a un marc estrictament jurídic, sinó que els converteix en una eina per analitzar les relacions de poder, els mecanismes de reconeixement i les condicions de participació. La seva principal aportació consisteix a mostrar que la igualtat de gènere no depèn únicament de corregir desequilibris quantitatius. Exigeix transformar les institucions culturals perquè totes les persones puguin participar en la construcció dels significats compartits que donen sentit a la vida cultural.

Referència

Bonthonneau, C. (2021). *Se saisir des droits culturels pour faire avancer l'égalité femmes-hommes dans la culture: Note d'analyse*. Opale / CRDLA Culture.

[Text complet \(pdf\)](#) [2]

Categories: Informe

Categories: Informes i documents

Etiquetes: drets culturals

Etiquetes: desigualtats culturals

Etiquetes: participació cultural

Etiquetes: inclusió cultural

Etiquetes: pensament cultural

- [3]

URL d'origen: <https://interaccio.diba.cat/news/2022/10/drets-culturals-genere>

Enllaços:

[1] <https://interaccio.diba.cat/members/interaccio>

[2] https://interaccio.diba.cat/sites/interaccio.diba.cat/files/2021_opale_crdla_plusegales_genre_et_droits_culturels.pdf

[3] <https://interaccio.diba.cat/node/9060>